

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет філософський
Кафедра історії філософії

Затверджено
на засіданні кафедри історії філософії
філософського факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 29 серпня 2023 року)

Завідувач кафедри

Дахній А.Й.

Силабус з навчальної дисципліни
«КОМУНІКАТИВНА ФІЛОСОФІЯ»
для студентів першого курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 033 – Філософія,

Львів 2023 р.

Силабус курсу
Науковий семінар
2023-2024 навчальний рік

Назва курсу	Комунікативна філософія
Адреса викладання курсу	м. Львів, вул. Університетська, 1
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський факультет, кафедра історії філософії
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	033 філософія
Викладач (-і)	Ковальчук Юлія Василівна, кандидат філософських наук, викладач
Контактна інформація викладача (-ів)	julia.kovalchuk91@gmail.com
Консультації по курсу відбуваються	щосереди, 11.00-12.00 год. (аудиторія 303, філософський факультет, вул. Університетська, 1) Онлайн-консультації
Сторінка курсу	http://filos.lnu.edu.ua/course

Інформація про курс	<p>Навчальна дисципліна «Комунікативна філософія» репрезентує філософську розвідку від античності до сучасності щодо експлікації поняття комунікації у філософській традиції. Навчальний курс передбачає виявлення та дослідження зв'язку феномену комунікації з філософією, зокрема розкриття у комунікації екзистенційного елементу, її типологія, види, форми та зв'язок із сучасними викликами буття. Студенти-магістранти зможуть розширити свої знання з філософії та набути спеціального категоріального апарату із комунікативної філософії.</p>
Коротка анотація курсу	<p>Навчальна дисципліна «Комунікативна філософія» складена для здобувачів ступеня магістра з філософії за спеціальністю – 033 «Філософія». Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення філософських концепцій комунікації. А також цілеспрямована робота над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на семінарських заняттях, самостійна робота та виконання поставлених завдань.</p>
Мета та цілі курсу	<p>Метою навчальної дисципліни є дослідження студентами феномену комунікації крізь призму історико-філософського екскурсу та окреслення сучасних викликів перед людиною у комунікативному аспекті. Вивчення різних типів та видів комунікації на основі конкретних філософських і культурних особливостей розвитку суспільства, як і у конкретних філософських концепцій філософів. Виявлення та вдосконалення навичок критичного аналізу та синтетичного порівняння думок мислителів різних епох щодо феномену комунікації. Аналіз доповідей інших науковців щодо нових результатів, концепцій і теорій, кваліфікованому веденні наукових дискусій на тематику комунікативної філософії.</p>
Література для вивчення дисципліни	<p>Список літератури.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Габермас Ю. Залучення іншого: студії з політичної теорії / Юрген Габермас ; [пер. з нім. Андрій Дахній ; наук. ред. Борис Поляруш]. – Л. : Астролябія, 2006. – С. 337-404. 2. Габермас Юрген. Замах на розум // Пер. О. Соболев / Габермас Юрген. Філософський дискурс сучасності. — К.: Український філософський фонд, 1998. — С. 38-44. 3. Габермас Юрген. Інший спосіб подолання філософії суб'єкта: комунікативний versus суб'єктивний розум // Пер. з нім. А. Богачова / Габермас Юрген. Філософський дискурс сучасності. — К.: Український філософський фонд, 1998. — С. 5-37. 4. Габермас Юрген. Структурні перетворення у сфері відкритості. — Львів: Літопис, 2000. — 320 с.

5. Габермас Ю. Постметафізичне мислення. Філософські статті. Розділ 1. Повернення до метафізики? // Філософія освіти: науковий часопис. — К., 2010. — № 1/2. — С. 68-102.
6. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі / В. Гьосле [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Hosle_Vittorio/Praktychna_filosofia_v_suchasnomu_sviti/
7. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. Підручник / А.М. Єрмоленко. — К.: Лібра, 1999. — 488 с.
8. Ключовський Я. А. Філософія діалогу / Я. А. Ключовський. — Київ : Дух і літера, 2013. — 224 с.
9. Левінас Е. Між нами. Дослідження. Думки про іншого / Е. Левінас. — К.: Дух і Літера, 1999. — 312 с.
10. Левченко А., Левченко М. Комунікативна філософія в контексті утвердження принципів гуманізму. Вісник Львівського університету. Серія філософ.-політолог. студії. 2018. Випуск 21. — С. 52-56.
11. Пітерс Д. Слова на вітрі. Історія ідеї комунікації. — Київ: Видавничий дім "КМ Академія". 2004. — 302 с.
12. Платон. Федр / Платон [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://lib.ru/POEEAST/PLATO/platon1_2.txt
13. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо: нарис феноменологічної онтології. — К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. — 855 с.
14. Хабермас Юрген. Комунікативна дія і дискурс — дві форми повсякденної комунікації // Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії. — К.: Либідь, 1996. — С. 84-90.
15. Ясперс К. Комунікація / К. Ясперс // Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії. — К.: Либідь, 1996. — С. 132 – 148.
16. Bergman, Mats, Kirtiklis, Kęstas and Siebers, Johan. Models of communication: theoretical and philosophical approaches. Routledge Studies in European Communication Research and Education, 15 . Routledge, London. ISBN 9781138294554, e-ISBN 9781315231402.
17. Jasiński Karol, 2012, God as “Eternal Thou”. Martin Buber’s Dialogical Philosophy of God. Idea. Studia Nad Strukturą I Rozwojem Pojęć Filozoficznych, Issue 24. — pp. 147-174. ISSN: 0860-4487.

	<p>18. Kathleen Richardson. Rethinking the I-You relation through dialogical philosophy in the Ethics of AI and robotics. – 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://link.springer.com/article/10.1007/s00146-017-0703-x</p> <p>19. Karppinen, Kari Eerik. Freedom Without Idealization : Non-Ideal Approaches to Freedom of Communication. – OUP, 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://core.ac.uk/display/245129727?source=2</p> <p>20. Lydia Sánchez, Manuel Campos. Epistemological Presuppositions in Communication Theory. - Routledge, London, 13 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/336857635_Epistemological_Presuppositions_in_Communication_Theory</p> <p>21. Habermas Jürgen, 2015, A Philosophy of Dialogue. In: Mendes-Flohr, P. ed. Dialogue as a Trans-disciplinary Concept. Berlin, München, Boston: De Gruyter, pp. 7-20. https://doi.org/10.1515/9783110402223-002</p> <p>22. Habermas J. Justification and application. Remarks on discourse ethics. Cambridge, 2001. 197 p</p> <p>23. Young I. Communication and the Other: Beyond Deliberative Democracy. Democracy and Difference: Contesting the Boundaries of the Political. Princeton, 1996. P.120-35.</p>
Тривалість курсу	90 год.
Обсяг курсу	<p>32 год аудиторних 3 них 16 годин лекцій 16 годин практичних занять 58 годин самостійної роботи</p>

Очікувані результати навчання	<p>Після завершення курсу студент повинен:</p> <p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - історію зародження та розвитку комунікативної філософії; - поняттєво-категоріальний апарат комунікативної філософії; - особливості дослідження феномену комунікації крізь призму філософських концепцій європейських мислителів різних епох; - види та форми комунікації, проблематику комунікативної взаємодії. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - орієнтуватися в історико-філософському процесі формування комунікативної філософії; - розрізняти різні види, типи та форми і моделі комунікації крізь призму філософських концепцій; - виявляти філософські проблеми міжособистісної комунікації та вирішувати їх; - формувати та аргументувати свої власні висновки, наукові дослідження, оформляти результати. - здійснювати аналіз філософських підходів до трактування феномену комунікації у світовій філософії. - застосовувати сучасні ефективні засоби роботи з науковою, спеціальною та навчально-методичною літературою; - аналізувати першоджерела та критичну літературу; - доцільно використовувати категоріально-поняттєвий апарат.
Формат курсу	Очний, онлайн
Теми	<p style="text-align: center;">ДОДАТОК (схема курсу)</p>
Підсумковий контроль, форма	Іспит у формі усної відповіді
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з таких дисциплін як «Історія філософії», «Логіка», «Соціальна філософія», «Психологія», «Філософська антропологія» та ін. дисципліни.

<p>Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу</p>	<p>Презентації Лекції Дискусії Дебати</p>
<p>Необхідні обладнання</p>	<p>Zoom, Skype Проектор Роздатковий матеріал Навчальний посібник Навчально-методичні рекомендації</p>
<p>Критерії оцінювання</p>	<p>Максимальна оцінка за курс – 100 б. – розподіляються наступним чином: 1.Участь в семінарських заняттях: виводиться середнє арифметичне на основі НЕ МЕНШЕ 5 оцінок. Максимальна оцінка – 50 б. 2. Іспит – 50 б.</p> <p>Максимальна оцінка за семінарське заняття – 5 б.: студент активно брав участь в обговоренні, підготував доповідь на основі опрацьованого першоджерела, володіє поняттєвим філософським апаратом, легко порівнює філософські концепції та здійснює критичний аналіз філософських ідей. Мінімальна оцінка – 2 б.: студент був присутній на занятті та один раз доповнив відповідь іншого студента чи відповів на запитання.</p>
<p>Питання до іспиту</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-філософські передумови теорії комунікації. 2. Феномен комунікативної філософії крізь призму історико-філософського процесу. 3. Філософські проблеми комунікації на початку ХХІ століття. 4. Трансцендентальна прагматика: парадигмальний поворот від філософії свідомості до філософії комунікації. 5. Теорія раціональної дії Ю. Габермаса. 6. Трансцендентальна прагматика та ідеологія. 7. Осмислення комунікативного аспекту Платоном у діалозі «Федр». 8. Трансцендентально-комунікативні нормативних настанов та їх метаморфоза. 9. Етика відповідальності К.-О. Апеля: передумови формування та основні поняття. 10. Онтологічно-екзистенційний вимір комунікації. 11. Дискурсивна етика як політична етика відповідальності в ситуації сучасного світу. 12. Основні ідеї книги В. Гьосле «Практична філософія у сучасному світі».

	<ol style="list-style-type: none"> 13. Категорія «Іншого» у комунікативній філософії. 14. Проблеми інтерсуб'єктивності в комунікативній теорії. 15. Комунікативний трансценденталізм як передумова соціальних наук. 16. Концепція комунікативної критики Ю. Габермаса. 17. Філософія діалогу: передумови формування, основні поняття та представники. 18. Основні концепти діалогічної етики М. Бубера. 19. Концепція трансцендентальної прагматики К.-О. Апеля. 20. Екологічна криза як виклик дискурсивній етиці. 21. Феномен комунікативного суспільства. 22. Типи раціональності за Ю. Габермасом. 23. Комунікативна проблематика постмодерну. 24. Поняття комунікації у філософській концепції К. Ясперса. 25. Особливості комунікативної і практичної філософії кінця ХХ – початку ХХІ століть. 26. Співвідношення свободи та відповідальності через призму комунікативної філософії у ХХІ столітті. 27. Комунікативна парадигма у сучасній філософії. 28. Поняття комунікативної влади. 29. Комунікативні аспекти дискурсу. 30. Проблеми раціонального нормативного обґрунтування етики відповідальності у технологічній цивілізації.
<p>Політика курсу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Умовою допуску до іспиту є 26 балів, отриманих протягом навчального семестру. • Допускаються 2 пропуски без вимоги відпрацювання. Інші пропущені заняття, за підтвердження поважної причини, студент може відпрацювати у письмовій формі. Якщо пропущено семінар – написання есею (обсяг – 1000 слів), у якому слід розкрити усі запитання семінарського заняття. Максимальна оцінка за есей – 5 б. • Усі письмові роботи студенти курсу повинні виконувати самостійно. «Чужий текст» можна використовувати лише за умови, що оформлені посилання на першоджерело. Якщо буде виявлено плагіат, то робота оцінюється в 0 балів без права перездачі. • Під час проведення іспиту заборонено користуватися будь-якими підручними засобами. При написанні есею, що є формою відпрацювання пропущеного заняття, забороняється будь-яка форма плагіату: таким вважається запозичення чужих текстів без посилання на авторство. • Однією із вимог курсу є дотримання студентської доброчесності.
<p>Опитування</p>	<p>Анкета-оцінка з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>

ДОДАТОК

Схема курсу

Тиж. / дата / год.-	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* *лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Матеріали	Література.* ** Ресурси в інтернеті	Завдання, год	Термін виконання
Тиж. 1. 2 акад. год.	Тема 1. Вступ до комунікативної філософії - особливості визначення комунікативної філософії; - соціально-філософські передумови теорії комунікації; -види, форми і моделі комунікації у філософській традиції	Лекція <i>F2F</i>	Презентація, Відеоматеріали Навчально-методичні матеріали	10, 11, 13, 16, 22	Індивідуальне завдання Ведення тематичного словника	<i>1 тиждень</i>
Тиж. 2. 2 акад. год.	«Федр» Платон -осмислення комунікативного аспекту діалогу крізь призму любовної ситуації; -особливості практики риторики; -критика тексту.	Семінар Дискусія, групова робота	Навчально-методичні матеріали та посібники	10, 16, 17, 22	Виконання індивідуального завдання	<i>1 тиждень</i>
Тиж. 3. 2 акад. год.	Тема 2. Комунікативна трансформація філософії -комунікативно-теоретичний поворот у філософії;	Лекція	Навчально-методичні матеріали та посібники	10, 16, 22, 29	Виконання індивідуального завдання,	<i>1 тиждень</i>

	<i>-комунікативна проблематика постмодерну.</i>				Ведення тематичного словника	
Тиж. 4. 2 акад. год.	«Слова на вітрі. Історія ідеї комунікації» Пітерс Джон Дарем <i>(довільне обговорення одного із розділів книги)</i>	Семинар Дискусія, групова робота	Навчально-методичні матеріали та посібники	10, 16	Виконання індивідуального завдання	<i>1 тиждень</i>
Тиж. 5. 2 акад. год.	Тема 3. Комунікативна концепція Ю. Габермаса <i>-типи раціональності; -граничне обґрунтування етичних норм; -концепція комунікативної критики</i>	Лекція <i>F2F</i>	Презентація, Відеоматеріали Навчально-методичні матеріали	4, 5, 6,7, 8, 10, 19, 22	Виконання індивідуального завдання	<i>1 тиждень</i>
Тиж. 6. 2 акад. год.	«Теорія комунікативної дії» Ю. Габермас <i>-суть поняття «раціональність»; -визначення та різновиди комунікативної дії; -поняття відкритості у комунікативній дії та етична передумова.</i>	Семинар Дискусія, групова робота	Навчально-методичні матеріали та посібники	4, 5, 6,7, 8, 10, 19, 22	Виконання індивідуального завдання	<i>1 тиждень</i>
Тиж. 7. 2 акад. год.	Тема 4. Трансцендентальна прагматика та етика відповідальності К.-О. Апеля <i>-поняття мовлиннево-комунікативної інтерсуб'єктивності;</i>	Лекція <i>F2F</i>	Презентація, Відеоматеріали Навчально-методичні матеріали	1, 2, 10, 15, 16, 22	Виконання індивідуального завдання	<i>1 тиждень</i>

	-					
Тиж. 8. 2 акад. год.	«Трансформація філософії» К.-О. Апель <i>-питання суб'єкту етики відповідальності;</i> <i>-проблеми раціонального нормативного обґрунтування етики відповідальності у технологічній цивілізації.</i>	Семінар Дискусія, групова робота	Навчально-методичні матеріали та посібники	1, 2, 10, 15, 16, 22	Виконання індивідуального завдання	<i>1 тиждень</i>
Тиж. 9. 2 акад. год.	Тема 5. Філософія діалогу <i>-передумови виникнення філософії діалогу та представники;</i> <i>-основні поняття філософії діалогу;</i> <i>-співвідношення філософії діалогу та комунікативної філософії у філософській традиції</i>	Лекція	Навчально-методичні матеріали та посібники	3, 11, 14, 22, 23, 29	Виконання індивідуального завдання	<i>1 тиждень</i>
Тиж. 10. 2 акад. год.	«Діалог» М. Бубер <i>-передумови виникнення діалогу та його різновиди;</i> <i>- діалогічна етика.</i>	Семінар Дискусія, групова робота	Навчально-методичні матеріали та посібники	3, 11, 14, 22, 23, 29	Виконання індивідуального завдання	<i>1 тиждень</i>
Тиж. 11. 2 акад. год.	Тема 6. Категорія «Іншого» крізь призму комунікативного аспекту <i>-концепція «Іншого» у Ж.-П. Сартра;</i>	Лекція	Навчально-методичні матеріали та посібники	4, 11, 12, 14, 18, 20, 29		<i>1 тиждень</i>

	<i>-категорія «Іншого» у концепції Е. Левінаса.</i>					
Тиж. 12. 2 акад. год.	Між нами. Дослідження. Думки про іншого Е. Левінас <i>-онтологічний аспект діалогу;</i> <i>-філософське осмислення категорії Іншого»;</i> <i>-етичний аспект спілкування з «Іншим»</i>	Семинар Дискусія, групова робота	Навчально-методичні матеріали та посібники	4, 11, 12, 18, 20		<i>1 тиждень</i>
Тиж. 13. 2 акад. год.	Тема 7. Онтологічно-екзистенційний вимір комунікації <i>-комунікація як спосіб буття;</i> <i>-діалогічність «Я» і «Ти»;</i> <i>-проблема комунікації крізь призму екзистенційної філософії.</i>	Лекція <i>F2F</i>	Презентація, Навчально-методичні матеріали	10, 14, 16, 18, 21, 22	Індивідуальне завдання Ведення тематичного словника Підготовка презентації	<i>1 тиждень</i>

<p>Тиж. 14. 2 акад. год.</p>	<p>«Комунікація» К. Ясперс <i>-комунікація наявного буття; -недостатність не- екзистенціальної комунікації; -висвітлення екзистенціальної комунікації</i></p>	<p>Семинар Дискусія, групова робота</p>	<p>Навчально- методичні матеріали, посібники</p>	<p>10, 16, 21, 22</p>	<p>Виконання індивідуального завдання Ведення тематичного словника</p>	<p><i>1 тиждень</i></p>
<p>Тиж. 15. 2 акад. год.</p>	<p>Тема 8. Філософські проблеми комунікації на початку ХХІ століття <i>-комунікація і свобода; -нові норми комунікативної етики; - свій/чужий/інший</i></p>	<p>Лекція <i>F2F</i></p>	<p>Презентація, Відеоматеріали Навчально- методичні матеріали</p>	<p>9, 10, 16, 22, 25, 29</p>	<p>Написання Есе Ведення тематичного словника</p>	<p><i>1 тиждень</i></p>
<p>Тиж. 16. 2 акад. год.</p>	<p>«Практична філософія у сучасному світі» В. Гьосле <i>-переосмислення етичних норм; -«третій світ як філософська проблема»; -буття та суб'єктивність (метафізика екологічної кризи)</i></p>	<p>Семинар</p>	<p>Презентація, Відеоматеріали Навчально- методичні матеріали</p>	<p>9, 10, 16, 22, 25, 29</p>	<p>Підготовка презентації Ведення тематичного словника</p>	<p><i>1 тиждень</i></p>